

הנהו בי תרי דהוו קא שתו חמרא תותי ציפי בבבל

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף מה עמוד א+ עמוד ב

הנהו בי תרי דהוו קא שתו חמרא תותי ציפי בבבל, שקל חד מינייהו כסא דחמרא יהב ליה לחבריה, אמר: מיקדשא לי ברתוך לברי; אמר רבינא: אפילו למאן דאמר חיישינן שמא נתרצה האב, שמא נתרצה הבן לא אמרינן. אמרי ליה רבנן לרבינא: ודילמא שליח שויה! לא חציף איניש לשויי לאבוה שליח. ודילמא ארצויי ארצייה קמיה! אמר ליה רבה בר שימי: בפירוש אמר מר, דלא סבר להא דרב ושמואל.

רש"י מסכת קידושין דף מה עמוד א+ עמוד ב

תותי ציפי - תחת אילני צפצפה שהוא מין ערבה, לשון אחר מחצלות נתונות ע"ג זיזין הבולטין ברה"ר לשבת תחתיהן מפני החמה.

ברתוך לברי - בתוך לבני.

אפילו למ"ד - דבת שנתקדשה שלא לדעת אביה שמא נתרצה האב אמרינן.

שמא נתרצה הבן - בקידושין שקידש לו האב שלא מדעתו- לא אמרינן- דאב בקידושי בתו בכל דהו ניחא ליה דטב למיתב טן דו אבל גברא דייק ונסיב ובן אינו ברשות אביו לקדש לו אשה שלא בשליחותו. ודילמא ארצויי ארצי - בן קמיה אביו וגילה לו דעתו שהוא חפץ בה¹ והאב נעשה לו שליח מאליו וזכין לאדם שלא בפניו.² מר - רבינא.

בפירוש - שמעתי ממנו דלא סבר ליה לדרב ושמואל (דאין) - מסורת הש"ס: [דאמרי] - חוששין שמא נתרצה האב וכ"ש לשמא עשאו הבן שליח א"כ שמענו ודקאמר אפילו למ"ד כו' לרווחא דמילתא כי היכי דלקבליה מיניה קאמר הכי.

— holds that רש"י

1: Even according to רבינא AFTER the fact-the שקידש הבן if רבינא IS לו האב שלא מדעתו חל.

חידושי הרשב"א מסכת קידושין דף מה עמוד א

... ופרש"י ז"ל דאין חוששין לשמא נתרצה וכ"ש לשמא עשאו שליח א"כ שמענו, נראה מתוך דבריו שאם שמענו דנתרצה לבסוף מקודשת, ולכאורה ודאי לישנא הכי משמע מדאמר רבינא אפילו למ"ד חוששין שמא נתרצה האב שמא נתרצה הבן לא אמרי' אלמא אין חוששין לשמא אמרו, הא אם נתרצה נתרצה, וכן נמי מהא דאמרי' בפ"י מר לא ס"ל הא דרב ושמואל ורב ושמואל חוששין אמרו ואנן לא קי"ל כותיהו למיחש, אבל אם שמענו שנתרצה האב נתרצה.....

2: According to רש"י the mechanism by which it is חל is?

³ holds it's via בפניו שלא לאדם זכין לאדם.

¹ Why רש"י learns this way is clear-The גמרא just rejected שויה ודילמא שליח secondary to the issue of חוצפה – therefore in the גמרא is providing for the possibility of שליחות WITHOUT the problem of חוצפה.

² See:

תוספות הרא"ש מסכת קידושין דף מה עמוד ב

ודילמא ארצויי ארצי קמיה. שגילה הבן דעתו לאב שהוא חפץ בה וכיון דחפץ בה זכות הוא לו שמקדשה לו וזכין לו לאדם שלא בפניו וזכיה הוי מטעם שליחות כדפרישית לעיל והוי כאלו עשה את האב שליח לקדשה לו. מכאן נראה לדקדק שאין צריך עדים במינני השליחות של קידושין כיון דמודה המקדש שעשאו שליח.

³ As we shall see ahead. We have already seen that is how he understood the case of דעת אביה: אביה

חידושי הרמב"ן מסכת קידושין דף מד עמוד ב

הא דאמרינן בפ' האיש מקדש בקטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה צריכה גט שמא נתרצה האב, נראה שהקידושין אינן חלין משעה שנתרצה אביה בלבד, אלא אם נתרצה למפרע הן חלין... וליכא למימר דכל היכא דלא קפיד אב יש לה יד, דהא קטנה היא ואפ"ל מת אביה אין לה... אלמא משום ריצוי דאב הוא דחילי, וי"ל דקדושין ונשואין דבתו אע"ג דחוב הוא לאב לענין נדרים ומעשה ידיה, זכות הוא להשיאה ומצוה דרמיא עליה היא. וכה"ג היכא דחזינן דניחא לי זכין לאדם שלא בפניו כדאמרינן ביבמות (קי"ח ב') בגט במקום קטטה, נאע"ג דקטנה היא ולית לה יד, ה"מ לאחר מיתת אביה אבל בחיי אביה יד דידיה היא, ולא גרע מחצרו שקונה לו שלא מדעתו בזכות, הלכך כשנתרצה בסוף מקודשת.....

Regardless of how we understand the שיטה of רש"י in the various cases – it IS clear that in the case of AT LEAST- ארצויי ארצי בן קמיה וגיילה לו דעתו שהוא חפץ בה – the קידושין is secondary to לאדם שלא בפניו.

This שיטה of רש"י - that a קידושין can be secondary to לאדם שלא בפניו is not without its problems:

1] The issue of לאדם שלא בפניו as a שבחובה אין חבין לו לאדם שלא בפניו.

תוספות רי"ד מסכת קידושין דף מה עמוד ב
ודילמא ארצויי ארצי קמיה ושתיק פ"ה המורה ודילמא ארצויי ארצי בן קמי האב וגילה דעתו שהוא חפץ בה והאב נעשה לו שליח מאליו וזכין לאדם שלא בפניו ואינו נראה לי שאין זה זכות שהרי אוסרו בקרובותיה⁵ ...

The רמב"ן provides a number of approaches to deal with this issue:

חידושי הרמב"ן מסכת חולין דף לט עמוד ב
כשזיכה לו על ידי אחר ושתק ולבסוף צווח. מהא שמעינן דכי אמרינן זכין לאדם שלא בפניו דוקא בשנתרצה כששמע אבל צווח לא, ומכלל זה אתה למד שכל דבר שבחובה אין חבין לו לאדם שלא בפניו אע"פ שנתרצה ואיכא דקשיא ליה הא דאמרינן (קדושין מ"ה ב') בענין קידושין חוששין שמא נתרצה הבן לא אמרינן ואמאי אפי' נתרצה נמי הרי אין חבין לו לאדם שלא בפניו וחוב הוא לו שהוא מתחייב לה בשאר כסות ועונה ועוד שהוא אוסרו בקרובותיה⁷, ויש מי שאומר כך ה"ה שאפילו בחובה אם רצה בה זכה לו שכיון שהוא רוצה בה זכות היא לו⁸ אלא שבחובה בדלא שמעיניה מצי היאך למהדר ביה אבל בזכות אין הלה יכול לחזור בו עד שיהא מקבל צווח ואומר איני רוצה, אבל בשאמר רוצה אני אחד זה ואחד זה זכין לו שכיון שהוא רוצה באותה חובה אינה אלא זכות, ולפיכך חוששין בקידושין שמא נתרצה מפני שהוא דבר שבערוה ומחמירין בה, ואין זה כלום שלעולם אין חבין לו לאדם אלא מדעתו ובשליחותו, אלא התם היינו טעמא שאינו חוב גמור⁹ שרוצה הוא לישא זו וליאסר בקרובותיה מלישב בטל דמצוה קא עביד ואם ישא אשה על כרחו יאסר בקרובותיה, לפיכך אם נתרצה¹⁰ הוה קידושין, ויש אומרים משום דבן במילי דאבוה ניחא ליה, וכן מה שאמרו שמא נתרצה האב מפני טעם זה הוא דאיהו מסתמא ניחא ליה במה שבתו רוצה כדאמרינן (קדושין מ"א א') אסור לו לאדם שישא בתו עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה, לפיכך אע"פ שהוא חוב לו במקצת דקא מפיק לה מרשותיה מסתמא מינח ניחא ליה וכזכות דמי אם נתרצה.

⁵ I.e. דבר שבחובה is קידושין a במהותו.

⁶ See also ד"ב בדפי הרי"ף ד"ה ועוד -מלחמות -רמב"ן.

⁷ Another reason to view קידושין as a שבחובה:

חידושי הרשב"א מסכת קידושין דף ז עמוד א
...ומיהו תמיהא לי למה לן לארצוייה מעיקרא והלא זכין לאדם שלא בפניו והכא זכות הוא שתהא אשה זו נוניה לו, ואפשר לי לומר דהכא חובתו היא דשמא באחרת ניחא ליה וכל כמה דאגיד בהא לא יהבו ליה אחריתי וכדאמרינן בפרק אע"פ (ס"ד א') גבי כותבין אגרת מרד על שומרת יבם דבין בא ליבם בין בא לחלוץ לא אמרינן ליה זיל נסיב אחריתי משום דמצי אמר כל כמה דאגידא בי אחריתי לא יהבו לי, וא"ת שאני הכא דאי לא ניחא ליה מגרש לה בעל כרחה, לא היא דאף מפסיד שצריך ליתן שכר הסופר בגט ועוד שאתה משיאו שם רע שמגרש את נשיו ועוד שאתה מטריחו אחר סופר ועדים ועוד שאתה אוסרו בקרובותיה, כנ"ל.

⁸ I.e. since זכין doesn't work - therefore anything "HE ACCEPTS" can be viewed SUBJECTIVELY as a זכות!

⁹ I.e. we judge זכות or חובה on an OBJECTIVE standard – the "measure" is not – "is this COMPLETELY a זכות?" (as then a subjective standard would need to be invoked) rather "ESSENTIALLY is this phenomenon an objective זכות?" - even if some elements of חובה exist.

¹⁰ Passive acceptance (no מחאה) seems insufficient – rather the זוכה must EXPRESS התרצות. Remember:

ר"ן על הרי"ף מסכת קידושין דף יח עמוד ב
והוא ששדכן... וכי תימא רצוי בתר קדושין מאי מהני איכא למימר דהיינו טעמא לפי שכל אדם רוצה להשיא את בתו ומצוה דרמיא עליה נמי היא וזכין לאדם שלא בפניו ומיהו טעמא דנתרצה האב כששמע הא לא נתרצה לא הוה קידושין לפי שאינו זכות גמור שהרי היא יוצאה מרשותו לכמה דברים אבל כל שנתרצה גלי אדעתיה דזכות הוא לו ומהני משעה ראשונה ומיהו דוקא בשתק בשעת שמיעה ואע"פ שצווח לאחר מכן אבל בצווח מעיקרו אינה צריכה גט ולא מיאון שאין זכין לו לאדם בעל כרחו.....

הנהו בי תרי דהוו קא שתו חמרא תותי ציפי בבבל

רש"י of שיטה brings up a more FUNDAMENTAL problem with the תוספות ר"י הזקן 2] – Can קידושין function so as to create חלות of a זכין זכין –

תוספות ר"י הזקן מסכת קידושין דף מה עמוד ב

תוס' ר"י הזקן

דבן. כשקדש אביו לו אשה בלא ידיעתו ולא הודיעו. עושה שליח. הכן שוי לאביו [שליח] לקדש לו אשה. וזה השליחות אינו צריך יגדים שאין זה אלא להודיע אמת הדבר והואיל ושניהם נידים אין כאן מקום לעדות. וכן נראה מההוספה* כמו כתבנו בפרק האומר** וכ"כ ה"ם פ"ג [מאישות הט"ו] ובה"ג. וכ"כ מפירוש שפי" ארצוי ארצי קמיה פי' גילה דנתו לפני אביו שהוא חפץ באשה והאב נעשה שליח כאלו דוכין לאדם שלא בפניו. ועיקר הגירסא היא דילמא ארצוי ארצי קמיה ושתיק כלומר האב הודיעו אחר מעשה וספר לו מה שעשה ושחק והואיל ושחק ודאי נתרצה. מר. רבינא. לא סבירא ליה להא דרב ושמואל. דאמרי שאע"פ שלא ידע האב שקבלה כתו קרושה אם נתרצה כששמע הו קרושין, דידרהו הי"נ אם נתרצה הבן כששמע הו קרושי. ורבינא ס"ל דהואיל ובשעת קדושין לא ידעי הנך שהם בעלי דבר, רצוי דאחר מעשה לאו כלום הוא. ור"ש פירש מר דלא סבר לה זכ"י וכ"ש דלא חיישין שמא עשאו שליח א"כ שמענו. ופירוש ר"ש וגרסתו אינו מקובל, וכי מה הועיל ברצויו אם לא עשאו שליח בביאור, דבשלמא גבי ממוך הכל חלוי בדעת הנותן ואין לו במקבל אלא לזכות כמתנה ואם יזכה לו אחר זכה לו) במתנה המקבל דוכין לאדם שלא בפניו, אבל גבי קדושין הוא צריך שיאמר דברים שיקנה בהם האשה, וטעמא דאחד מקדש אשה לאחר הוא דשלוחו של אדם כמותו ואם לא עשאו שליח מה יועיל.

הנהו בי תרי דהוו קא שתו חמרא תותי ציפי בבבל

The key to understanding the הגדרה of the חילוק between שליחות and זכין, according to the ר"י הזקן, lies in the words of the הערות – קובץ הערות – ר"י הזקן

The key to understanding the הגדרה of the חילוק between שליחות and זכין, according to the ר"י הזקן, lies in the words of the הערות – קובץ הערות – ר"י הזקן

ספר קובץ הערות - סימן עו

ז) ונראה דיש שני מיני שליחות: ¹²

א) היכא דבלא השליחות אין המעשה כלום, כמו בשליח לגרש, דאין אדם מגרש אשת חבירו, או בשליח למכור, דאין אדם מוכר דבר שאינו שלו בלא שליחות. ב) היכא דגוף המעשה א"צ שליחות, כגון בשליחות לדבר עבירה, דהשליחות היא לענין שתהא המעשה נחשבת על¹³ המשלח. ובאופן הראשון, דבלא שליחות לא חלה המעשה כלל, דדוקא הבעלים יש להן הכח לפעול חלות הדין ולא אחר, אלא דכשהוא עושה שליח, הוא מוסר כחו להשליח

Similarly see:

ל

חדושי רבי שמעון יהודא הכהן

¹¹ As an aside – The first section of the תוספות ר"י הזקן basically learns our סוגיא according to the same as the פשט in ר"ד. In our case as well the ר"ד continues to offer an alternative פשט to that of רש"י.

תוספות ר"ד מסכת קידושין דף מה עמוד ב

... ויש לפרשו ארצוי ארצי האב קמי בנו הודיעו שרוצה ליתן לו אותה לאשה ושתק הבן כששמע והוה לה קדושין למפרע כדאמר רב¹² ברצה האב היכא דשידכו ואין לחלק בין רצון האב לרצון האב:

If we recall, the ר"ד understood the case of רש"י as involving a VALID מעשה קידושין performed by the קטנה with the אב only providing דעת. That דעת was הסכמה - ניחותא [passive acceptance] in nature and therefore the model of דעת - being effective למפרע might be plausible.

תוספות ר"ד מסכת קידושין דף מד עמוד ב

אומר קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה אפילו מיאון אינה צריכה כו... איכא דאמרי אמר עולא קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה אפילו מיאון אינה צריכה ואע"ג דשידכו. נראה לי דבהא פליגי דרב ושמואל סברי כיון דשידכו יש לחוש שמא נתרצ' האב כששמע וכיון דנתרצה כששמע אמרי' הוברר הדבר דבשעת קבלת הקידושין נמי כאלו נתרצה האב בפירוש דמי והוה קידושין למפרע וכך פירש המורה והוה להו קידושין למפרע.....

The ר"ד has succeeded in setting up a parallel case by the בן – The אב [of the בן] performs a valid מעשה קידושין with the אשה and the אב provides the ACTIVE דעת needed for חלות of the קידושין. All that is needed now is the הסכמה - ניחותא of the בן – at least according to רב ושמואל. רב ושמואל disagree in דין - not just in the אומדנא [i.e. are we חושש for ריצוי or not], as the ר"ד points out in both cases:

תוספות ר"ד מסכת קידושין דף מה עמוד ב

בפירוש אמר מר דלא סבר דלהא דרב ושמואל פי' דלא אמרי' איגלאי מילתא למפרע. לא ברצון האב ולא ברצון הבן וזה הרצון של עכשיו אינו מועיל כלום. כיון שלא היה בעת הקדושין.

תוספות ר"ד מסכת קידושין דף מד עמוד ב

... ועולא סבר אע"פ שנתרצה אביה עכשיו כששמע מה מועיל זה הרצון כיון שבשעת קבלת הקידושין לא ידע ולא היה רצונו שם ולא אמרינן הוברר הדבר למפרע שרצה האב אלא בעינן רצון האב באותה השעה וכיון שלא היה שם רצונו אפילו מיאון אינו צריכה תוספות ר"י הזקן is basically following the view of ר"ד

¹² See similarly שער יושר שער ז פרק ז וה- שער יושר שער ז פרק ז וה-

¹³ Not =! של.

ולפי"ל נ"ל לחלק בין שליחות לזכיה דהנה בכל שליח קבלה חשוב כרשותה ממש, היינו דבמה שהגיע הגט ליד השליח הרי הוא כמו שהגיע לרשותה. והטעם כיון דנעשה השליח כמותה על ענין הקבלה, ונתוסף לה יד הפועלת עבודה, הרי יד זו הוה כידה ורשותה ממש, ולקמן אי"ה יתבאר ענין זה ביתר ביאור, אבל כשאדם זוכה הגט עבור האשה היכא דמהני זכיה אינו כן, דבזכיה לא נעשה הזוכה שלוחו מעולם, רק דמהני קנינו מטעם שליחות, היינו שהתורה נתנה לכל אדם כח לזכות עבור חבירו ולהסוברים שזכיה היא מטעם שליחות הוא שהתורה מסרה לו כח זכיה של האדם שהוא זוכה עבורו, ומש"ה היכא דליכא דין שליחות גם דין זכיה ליכא, ולהסוברים דזכיה אינה מטעם שליחות הוא דין בפ"ע דמהני זכיה וקנין של אחר. אבל עכ"פ שליחות ממש ליכא בזה שנאמר דגם יד האיש הזוכה יחשב כידו ורשותו, כיון דלא עשה אותו שליח. — ובמק"א בארנו ענין זה בס"ד. — והנה

ברכת נוסכת קידושין סימן טו שמואל

והנה להסביר מהו שליחות, ומהו שליחות של זכיי' לא שמעתי מש"ה, וגראה דנכל קנין הא לריך דעת בעלים וא"כ לענין אס חשוב שיש כאן חפלא של דעת בעלים דמהני לחלות קנין שפיר אמרי' דפי' דין דזכיי' יס כאן שפיר דין דעת של בעלים, אבל לענין אס נאמר דיש כאן דעת בעלים ממש דדעתו כדעתו וידו כידו דיכול לעשות אפי' במידי דחוב זהו דוקא ע"י שליחות ממש. וזהו הסבר דברי הגמ' בנ"ק (דף ק"א) מחכו

= דעת בעלים ממש = Authority Transfer – מסירת כח = "בעלות ACTIVE" provides שליחות Acting on the "Authority of" the משלה AND additionally המעשה התייחסות attribution of the ACTUAL מעשה to the משלה .

it provides - שתהא המעשה נחשבת על המשלה = שליחות "form" of שליחות - even if viewed as a זכין ONLY¹⁴ of תוצאת המעשה התייחסות ONLY in the sense of PASSIVE רשות or בבעלות = de facto ownership or possession i.e. the חפץ is considered to be שליחות of the זוכה = a חפצא of דעת בעלים.

Let us recall "our" model of שליחות.

ג"ר"ח על הש"ס "סטנסיל" הוספות

¹⁴ And this is certainly true for those who hold it is not שליחות.

הנהו בי תרי דהוו קא שתו חמרא תותי ציפי בבבל

הא דל"מ שליחות במצוה דכל מאי דמהני שליחות הוא רק כשהמשלח בעלים על דבר השליחות, וכל מקור הדין לשל שליחות הוא מגיטין וקידושין ותרומה דשם הוא בעלים על דבר השליחות, וכמו שמצינו מילתא דליתא בתנאי ליתא בשליחות דכשאינו יכול להתנות ראייה שהוא לא בעלים על הדבר. וע"כ במצות שאינו בעלים ל"מ שליחות

סמכות = Empowerment – בעלות

- **מסירת כח**
- **oriented חלות**
- Provides **דעת** { in the sense of "Capacity to effect a status transformation" = חלות }
- **שליח** requires **דעת** but not necessarily "Affinity" to the **משלח** -can possibly be created with even an "indeterminate" **מינוי**
Acting on the "Authority of" the **משלח**

AND [Subordinately]

בעלים – Instrumental Representation

- **י'דה אריכתא** – " Extension-Tool-Arrow-Robot"
- **מעשה** oriented – התייחסות of the **ACTUAL** מעשה to the **משלח** [close to the idea of התגלמות]
- Provides **כונה** or **הסכמה** NOT **דעת** {in the sense of חלות –creating ability}
- **שליח** doesn't necessarily require **דעת** but may require "Affinity" to the **משלח** and a definite **מינוי**.

Which aspect of שליחות is needed for חלות קידושין that זכין is unable to provide?

We could say that- קידושין- קנין קידושין- לכו"ע הוא צריך " REQUIRES קידושין- קנין קידושין is not an ordinary דעת of the **סמכות** = בעלות active –an expression of ¹⁵שיאמר דברים שיקנה בהם האשה בעל himself.

This then may explain the מחלוקת between ר"י and רש"י on the issue of בקידושין.

They argue concerning the nature of זכייה.

Of the 3 options offered by the קצות for underpinning the דין of זכייה:

- 1] קצות החושן סימן קה-(א) ואפילו עשאו שליח.....
- 2] ולכן נראה דאפשר דמזה דעת כמה הראשונים שאמרו דזכייה מתורת יד אמרו ולא מתורת שליחות...
- 3] ואפילו למאן דאמר דזכייה מתורת שליחות לאו משום אנן סהדי דעשאו שליח, אלא דגזירת הכתוב שיהא הזוכה לאחר¹⁶...

= מינוי with a PRESUMED שליחות = אנן סהדי via זכייה מטעם שליחות = רש"י - לכאורה אומדנא .

¹⁵ Secondary to the פסוק of "כי יקח".

¹⁶ "equivalent" to the גר"ח's understanding of שליחות מטעם זכייה לאו משום שליחות -see ahead.

הנהו בי תרי דהוו קא שתו חמרא תותי ציפי בבבל

רש"י מסכת גיטין דף ט עמוד ב

יחזור - דקסבר ר' מאיר הפסד וחוב הן לאותן שנשלחו להן ואין חבין לאדם אלא בפניו כלומר אין אדם נעשה שליח לאדם להיות נפסד על ידו אא"כ עשאו הוא שליח דהיינו כפניו ורבנן פליגי עליה דר"מ במתני' ואמרי דבשחרור אינו יכול לחזור משנמסר ליד זה ואף ע"פ שלא עשאו העבד שליח משום דקסברי זכות הוא לעבד שיוצא מתחת רבו לחירות וזכין לו לאדם שלא בפניו דאנן סהדי דניחא ליה דניהוי האי שלוחו להכי.

רש"י בבא מציעא דף יב עמוד א

גבי מתנה דזכות הוא לו זכין לו לאדם שלא בפניו - ושלא מדעתו, דאנן סהדי דניחא ליה שתהא שלוחו, הלכך, כי ליתיה בצד חצרו, דליכא לדמויי לידה דאינה סמוכה לה תיפוק לה זכייתה, משליחותה, כי היכי דשלוחו זוכה לו שלא בפניו חצרו נמי זוכה לו שלא בפניו, ומיהו, גבי מציאה כי ליתיה גבה, דלא נפקא זכייתה משום יד ליכא לרבויי משליחות, דגבי שליחות איכא דעת השולח או דעת שליח, אבל חצר ליכא לא דעת שולח ולא דעת שליח, הלכך בעינן דעת אחרת מקנה אותו

As explained by the גר"ח, this "אנן סהדי" view of שליחות מטעם זכייה MOST closely parallels regular שליחות.

ברכת מסכת קידושין סימן טו שמואל

(ד) קעיל' נסימן י' כחצו להסביר דברי מו"ר קדוש ישראל זיע"א בניאור שיטת הראשונים דזכיי' לאו מטעם שליחות הוא, וכחצו באופן זה דבאמת גם לדידהו בניאור הוא דהוי מטעם שליחות ולא משום יד, אלא דיט לחקור מהו ביאור הדין דזכיי', אס הוא דהסורה גילתה לנו דבפניו זכיי' אין לריכין להשוואת שליח וא"כ הוי דין שליחים זו בכלל הפרשה דשליחות הנלמדת מקידושין, גיטין, קדשים ותרומה, או לא? אלא דהוא ענין שליחות אחרת דהסורה נסנה צ' דיני שליחות, שליחות מחש, ושליחות לפניו זכיי'. ונפ"מ הוא דאס נאמר דהוא אותו דין שליחות שבפרשה א"כ קטן שנחמפט מדין שליחות ממילא ליחא גם בדין זכיי', אבל אס נאמר דהוא ענין שליחות אחרת א"כ קטן כיון דלא נחמפט משליחות זו, ישנו בדין שליחות של זכיי', והנס כשהלפתי דברי הסברתי על דבריו לפניו, אמר לי שיוכל לומר באופן אחר ולא זכיתי לשמוע מסיו בניאור.

While ר"י holds that ONLY -cannot תוצאת המעשה of the התייחסות -זכין working via זכין -cannot effectuate קידושין שליחות. It is NOT זכייה. קידושין שליחות of בעלים חפצא - התייחסות PASSIVE . מטעם שליחות שליחות cannot provide the level of בעלות needed for קידושין.

What, in fact, is the שיטה of רש"י in זכין?

Does he hold שליחות with a PRESUMED מינוי = אנן סהדי via זכייה מטעם שליחות אומדנא

הנהו בי תרי דהוו קא שתו חמרא תותי ציפי בבבל

Realize that maintaining that רש"י holds that IS¹⁷ זכין will help answer up the following problem:

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף ז עמוד א

הילך מנה והתקדשי לפלוני - מקודשת מדין עבד כנעני, עבד כנעני לאו אף ע"ג דלא קא חסר ולא מידי קא קני נפשיה, האי גברא נמי, אע"ג דלא קא חסר ולא מידי קא קני לה להאי איתתא רש"י מסכת קידושין דף ז עמוד א
הילך מנה והתקדשי לפלוני - והוא שלוחו אלא שמקדשה משלו. מקודשת - ואע"ג דמונא לאו של משלח הוא. מדין עבד כנעני - דתנן במתני' לקמן/קידושין/ (דף כב:) קונה את עצמו בכסף ע"י אחרים שאחרים פודין אותו בממונן והוא קונה עצמו ויוצא לחירות ואע"ג דלא חסר איהו בהאי ממונא מידי.

As the הרשב"א points out רש"י here seems to REJECT the idea that a קידושין can be effectuated thru זכין with a subsequent התרצות!!!¹⁸

חידושי הרשב"א מסכת קידושין דף ז עמוד א

הילך מנה והתקדשי לפלוני מקודשת מדין עבד כנעני. ופרש"י והוא שעשאו שליח אלא שהמעות שלו, לומר שאם לא עשאו שליח אינה מקודשת ואפילו נתרצה לבסוף משום דבשעת קדושין מיהא לא מיקניא דהא איהו לא שויה שליח ודלמא לא נתרצה מעיקרא בהכי והא דאמר' לקמן בפרק האיש מקדש (מ"ה ב') ודלמא ארצויי ארצי קמיה, מעיקרא וגלה דעתיה דניחא ליה בהא קאמר, וכן פירש"י ז"ל שם¹⁹....
If רש"י holds that זכין is מטעם שליחות then 'והוא שלוחו' MAY mean a שליחות of זכיה. The BUT²⁰ rather "אלא" of the גמרא lies not in the idea that זכין can work for קידושין NOT the שליח of the כסף of the כסף that the דמונא לאו של משלח הוא = "שמקדשה משלו to create the חלות of the קידושין.²¹

But see רש"י may hold that זכין is מטעם שליחות BUT NOT via סהדי:

קצות החושן סימן קה

(א) ואפילו עשאו שליח. וז"ל רש"י בפ"ק דמציעא (י, א), הוי תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים²², כאדם הבא מאליו ותופס ממון חבירו בשביל חוב שיש לאחר עליו ובא לקדם עד שלא יתפשו בע"ח אחר ונמצא תופס זה [חב וכו'], לא קנה כדאמר בכתובות דלאו כל כמיניה להיות קופץ וחב לאלו מאחר שלא עשאו אותו הנושה שליח לתפוס²³ ע"כ. אבל כבר הקשו תוס' (ד"ה תופס) והמפרשים מפרק הכותב (כתובות פד, ב) גבי עובדא דיימר בר חשו, ועיין בתוס' בפ"ק [דגיטין] דף י"א (ע"ב ד"ה התופס) וז"ל, התופס לבע"ח אפילו עשאו שליח וכו', דלא כפירש"י דפירש בפ"ק דב"מ דבעשאו שליח לכולי קנה, דאין חילוק - דאפילו לא עשאו שליח שלוחו הוא דזכיה מטעם שליחות הוא כדמוכח בפ"ק דמציעא (שם ע"ב) ובפרק אין בין המודר (נדרים

¹⁷ Whether via סהדי or not.

¹⁸ Something we postulated לעיל to be acceptable to רש"י - and this case certainly conforms to the parameters of זכין. See also:

פני יהושע מסכת קידושין דף ז עמוד א

שם הילך מנה והתקדשי לפלוני. ופרש"י והוא שלוחו אלא שמקדשה משלו. והרא"ש ז"ל [סימן ו'] כתב דאפילו אם אינו שלוחו אלא שאמר המקדש בסוף התקדשי לי במנה שנתן לך פלוני עבורי, והרמב"ם ז"ל [פ"ה מהל' אישות הכ"ב] כתב שאמר לה התקדשי בהנאה הבאה לך בגללי. ונראה דרש"י ז"ל נמי לאו דוקא בשעשאו שליח איירי אלא חדא מינייהו נקיט. דאי לא תימא הכי איך יליף מעבד כנעני הא התם לאו מתורת שליחות איירי דהא אוקי רבא לקמן (דף כ"ג ע"א) אליבא דר"מ דאמר ע"י אחרים אפילו שלא מדעתו דעבד ומשום דקבלת רבו גרמה לו, ולפי"ז עיקר הילפותא מעבד כנעני היינו לענין דמיקרי בכה"ג כסף אע"ג דלא חסר מידי וממילא דאפילו לא עשאו שליח אם אמר אה"כ התקדשי לי במנה שנתן פלוני, כן נראה לי ועיין בסמוך

¹⁹ Apparently רשב"א understood that רש"י does not understand the case of אביה as operating with זכין.

²⁰ And this is מדויק in רש"י.

²¹ Why this should matter is a topic in and of itself.

²² See:

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף י עמוד א

הוי תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים, והתופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים - לא קנה...

²³ But, according to רש"י, IF he was appointed a formal שליח then קנה - but presumably CAN'T operate here.

הנהו בי תרי דהוו קא שתו חמרא תותי ציפי בבבל

לו, ב) עכ"ל. אמנם התוס' לשיטתם דסברי דזכיה מדין שליחות וכ"כ בפ"ק דכתובות דף י"א (ע"א ד"ה מטבילין) וז"ל, דזכיה מדין שליחות הוא דכיון דזכות הוא לו אנן סהדי דעביד ליה שליח²⁴ וכ"כ ברא"ש פ"ק דגיטין (סי' י"ג). אמנם כבר נתקשתי בזה²⁵ דאיך נימא זכיה מדין שליחות²⁶, דהא בפרק אלו מציאות (ב"מ) דף כ"ב (ע"א) בפלוגתא דאביי ורבא ביאוש שלא מדעת, דרבא סבר כיון דכי ידע מייאש השתא נמי הוי יאוש ואביי סבר השתא מיהא לא ידע, ואמרינן עלה תא שמע כיצד אמרו התורם שלא מדעת תרומתו תרומה, הרי שירד לתוך שדה חבירו וליקט ותרם שלא ברשות אם חושש משום גזל אין תרומתו תרומה ואם לאו תרומתו תרומה, ומנין הוא יודע אם חושש משום גזל ואם לאו, הרי שבא בעה"ב ומצאו ואמר לו כלך אצל יפות אם נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה ואם לאו אין תרומתו תרומה, וכי נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה אמאי בעידנא דתרם הא לא הוי ידע, תרגמא רבא אליבא דאביי בעשאו שליח. ומוכח דלאבבי דאמר יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש שליחות שלא מדעת נמי לא הוי שליח, אע"ג דלכי ידע ניהא ליה מ"מ השתא מיהא לא ידע²⁷. ולכן נראה דאפשר דמזה דעת כמה הראשונים שאמרו דזכיה מתורת יד אמרו ולא מתורת שליחות, ואפילו למאן דאמר דזכיה מתורת שליחות לאו משום אנן סהדי דעשאו שליח, אלא דגזירת הכתוב שיהא הזוכה לאחר מהני כדיליף (קידושין מב, א) מאיש זוכה²⁸, אבל הך זכיה לא הוי כיד ממש אלא כמו שליחות, אבל לא משום אנן סהדי דעשאו שליח, ונפקא מינה לענין נכרי דלא יהיה בתורת זכיה כיון דזכיה אינו אלא מתורת שליחות, אבל לעולם לאו מתורת אנן סהדי הוי כמו (ה)שליח המקבל אלא דכן גזירת הכתוב דאע"ג דלא עשאו מקבל שליח דהא לא ידע מהני מדין זכיה, וכבר הארכנו בזה בסיומן (רמ"ב) [רמ"ג] סעיף י"ח (סק"ז - ח) ע"ש. ולפ"ז ניהא דהיכא דלא עשאו שליח דלא הוי שליח המקבל דהא לא ידע, אלא מצד גזירת הכתוב בזכיה דמהני כמו עשאו שליח, וא"כ היכא דחב לאחרים אין זה נקרא זכיה ממש דזוכה לזה וחב לזה²⁹, לכן לא (מקני) [מהני] מדין זכיה ומדין שליחות ליכא דלא ידע³⁰, אבל עשאו שליח בפירוש נהי דלא מהני מצד זכיה, מהני עכ"פ מתורת שליחות ושליח של אדם כמותו אע"ג דחב לדידיה וכל שכן בחב לאחרים ודו"ק.

יימר בר חשו One of the strongest questions on רש"י derived from the case of תוספות

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף פד עמוד ב

יימר בר חשו הוה מסיק ביה זווי בהווא גברא, שכיב ושביק ארבא, א"ל לשלוחיה: זיל תפסה ניהליה, אזל תפסה. פגעו ביה רב פפא ורב הונא בר' דרב יהושע, אמרו ליה: את תופס לב"ח במקום שחב לאחרים, ואמר רבי יוחנן: התופס לבע"ח במקום שחב לאחרים - לא קנה...

himself writes:

רש"י מסכת כתובות דף פד עמוד ב

²⁴ But- according to the קצות – רש"י rejects this. How would the קצות deal with the places that רש"י INVOKES סהדי ? אנן סהדי He would apparently explain that רש"י is NOT trying to explain HOW זכין works rather WHY in the given cases under discussion in גיטין and ב"מ we don't view it as a case of חוב !

²⁵ I.e. on תוספות.

²⁶ We see that according to the קצות – רש"י holds that זכיה IS NOT שליחות which is only understood as סהדי.

²⁷ THEREFORE סהדי אנן סהדי - which is a PRESUMED מינוי and therefore = "שליחות שלא מדעת" AND SHOULD NOT WORK!

²⁸ See:

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף מב עמוד א
...דא"ר יצחק: איש זוכה, ולא הקטן זוכה...

But see:

רש"י קידושין דף מב עמוד א

אלא כדרבא - כלומר לא זכות שלא בפניו גרידתא איכא למשמע מינה לגדולים אלא לאורויי נמי דלקטנים אפי' חובה הבאה מחמת זכות רשאין ב"ד לעשות להן כי הכא דלזכותם בנחלה באו ואע"פ שפעמים שחלוקה זו חובתם דאיכא דלא ניהא ליה בחלק שנפל לו אפי"ה לא הדרי בהו:

seems to learn זכיה from here.

²⁹ Only by a גמורה did the Torah institute זכין. This makes sense the Torah would not institute a Torah based form of שליחות as a vehicle for one person to help another UNLESS it did not harm others!

³⁰ I.e. זכיה - which IS under the rubric of שליחות [but not a FORMAL שליחות] can't be applied - it doesn't operate when לאחרים חב. Formal שליחות can't operate either - unless an actual מינוי occurs - because it would be "שליחות שלא מדעת".

הנהו בי תרי דהוו קא שתו חמרא תותי ציפי בבבל

א"ל - יימר לשלוחיה זיל תפסה. התופס לבעל חוב - שליח התופס מטלטלין של לוח לצורך בעל חוב. במקום שחב לאחרים - שמפסיד בעלי חובין אחרים בתפיסתו. לא קנה - דלאו כל כמיניה לחוב זה כדי לזכות את זה.

See:

נתיבות המשפט ביאורים סימן קה: ב

ובעיקר ישוב דברי רש"י נראה... מטעם הרנב"ר³¹ ז"ל [בחידושו שם י"ב ע"א], שאי אפשר לזכות לחברו מתורת שליחות אלא א"כ [נ]עשה שליחו של בעל הממון³², ובמציאה ליכא בעל הממון שיהיה זה שליחו... ולפי"ז אתו שפיר דברי רש"י, דהנה לכאורה קשה על הר"ן שכתב דבממון לא מהני שליחות בלא בעל הממון, למאן דס"ל דזכיה מטעם שליחות, א"כ בתופס לבעל חוב במקום שאינו חב לאחרים אמאי קנה, הא לא מהני שליחות בממון בלא בעל הממון. ועל כרחק צ"ל, כיון דהלוה לא מיקרי בעל הממון כלל, כיון שהוא משועבד למלוה ולית ליה לאשתלומי ממקום אחר, וגם בתפיסה של התופס לא יוצא מרשות הלוה לגמרי, דהא הרשות ביד הלוה עדיין לסלק בזוזי אחריני, רק שתופס לאלם השעבוד, ולא בעינן כלל בעל הממון רק במקום שמוציא מרשות בעל הממון. ולפי"ז שפיר כתב רש"י דעשאו שליח מהני, דרש"י ס"ל דשליחות מהני אפילו במקום דחב לאחריני, וטעם הר"ן דלא מהני שליחות בלא בעל הממון לא שייך גבי תופס לבעל חוב, כיון דהלוה לא מיקרי בעל הממון לענין שלא יועיל עד שיעשה הלוה שליח, מטעם שכתבתי בתופס במקום שאינו חב לאחרים, והמלוה האחר ודאי דלא נקרא בעל הממון, משו"ה מהני שליחות, משא"כ גבי מציאה, מודה רש"י דלא מהני שליחות, דבמציאה איכא בעל הממון, ולא מהני בלא בעל הממון כמו שכתבתי לעיל... גם מה שהקשה בתומים [סק"א] מהא דיימר בר חשו בכתובות [פ"ד ע"ב], לא קשה מידי, דשם ביתומים איירי, דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב וע"י תפיסה רוצה להכניסו תחת שעבוד הבעל חוב ולהוציא מרשות בעל הממון. ושפיר הוי יתומים בעל הממון. ולא מהני שליחות בלא בעל הממון....

Formal שליחות requires "ACTIVE בעלות" – סמכות – the ability for כח מסירת כח doesn't.

But for זכיה to operate a גמורה זכות must be present.

Perhaps then רש"י holds that זכיה is somehow within the rubric of שליחות BUT not with a presumed מינוי rather it is a "less – מינוי" שליחות – the Torah forgoes the need for מסירת כח of the תוצאה is all that occurs LIKE we postulated for the הזקן ר"י ONLY רש"י differs in that this התיחסות of the תוצאה is sufficient to effectuate קידושין – similar to any other קנין OR perhaps רש"י feels that זכיה מתורת שליחות³³ means that though כח מסירת כח – "Active בעלות" is lacking YET "כמותו" and IS provided and זכין לאדם שלא בפניו can achieve this level of "כמותו" and create a state of "הוא צריך שיאמר דברים שיקנה בהם האשה"³⁴.

What, in fact, is the שיטה of the הזקן ר"י in זכיה?

תוספות מסכת כתובות דף יא עמוד א

מטבילין אותו על דעת ב"ד משום זכות הוא - ותימה דהא זכיה הוי מטעם שליחות זכין דזכות הוא לו אנן סהדי דעביד ליה שליח כדמוכח בפ"ק דב"מ (דף יב). גבי חצר משום יד איתרבאי ולא גרע משליחות וא"כ היאך זכין לקטן והלא אין שליחות לקטן כדאמרינן באיזהו נשך (שם עא:): ועוד דאכתי עובד כוכבים הוא ואמר' התם דקטן דאתי לכלל שליחות אית ליה זכיה מדרבנן עובד כוכבים דלא אתי לכלל שליחות אפילו זכיה מדרבנן לית ליה ונראה לר"י³⁵ דהכא נמי דזכין לו מדרבנן כדאמרינן התם דקטן אית ליה זכיה מדרבנן ... ולפי ספרים דגרסינן בב"מ (דף עא:): זכיה מיהא אית ליה ולא גרס מדרבנן ניהא דמצי למימר דאית ליה

³¹ = the ר"ן.

³² Who has the סמכות to create שליחות.

³³ = the גר"ה's concept of זכיה as מתורת שליחות.

³⁴ Using the language of our previous shiurim on שליחות – an "independently functioning Track B שליחות".

That is, by זכיה one can never access "Track A" [בעלות - מסירת כח] of שליחות YET in order to allow us to benefit another Jew – the Torah allows "Track B" בעלים - שליחות ידה אריכתא - to operate independently.

³⁵ = ר"י הזקן

זכייה מן התורה ועובד כוכבים קטן כיון דבא להתגייר חשבינן ליה כישראל קטן ואע"ג דזכייה הוי מטעם שליחות ואין לו שליחות מן התורה ה"מ בדבר שיש בו קצת... אבל הכא שזכות גמור הוא לו יש לו שליחות.

ברכת מסכת כתובות סימן כב כג שמואל

ג) ובוזה מנאר דנרי בחוס' כג"ל, תי' כראשון סוכר דאי אמרי' דכי' מטעם שליחות כפי' דכוי אוחכ כפרשכ בשליחות ורק דגילתכ כחורכ

דנפרשכ שליחות דכל כחורכ איכא אופן שליחות אף בלא בשואכ וכוא פ"י זכי' וא"כ קטן נחמטט משליחות זו. ואין חילוק בין זכות גמור ובין אינו זכות גמור, דכיון דנחמטט כלל מכל כפרשכ בשליחות, וע"כ ל"ל דאינו אלא מדרכנן.

אבל תי' השני סוכר דאפי' זכי' מטעם שליחות ג"כ כוי פרשכ מחודשכ צדין בשליחות, וכחילוק אי זכי' מטעם שליחות אי זכי' לאו מטעם שליחות כוא צכא דחידשכ כחורכ דין שליחות מחודשכ, דאי זכי' מטעם שליחות כפי' דכיא אינו פרשכ מחודשכ צדין בשליחות וצדינו אינו מחולקת מדין פרשכ בשליחות כששואכ, אבל אי זכי' לאו מטעם שליחות כפי' דכיא פרשכ מחודשכ ואינו שייכת כלל לפרשכ בשליחות דכל כחורכ, וא"כ אפי' אי זכי' מטעם שליחות יכול להיות דקטן ג"כ איח ליי זכי' דכיון דכ"פ כיא פרשכ מחודשכ, ומ"מ פ"י בחוס' דשליחות זו דכוא מטעם שליחות אין לו נקטן רק צכות גמור.

Clearly with a שליחות = אנן סהדי acts via an PRESUMED מינוי -אומדנא -מינוי הזקן ר"י holds that hold שליחות מטעם שליחות

1] Perhaps, as we suggested earlier for רש"י, the ר"י הזקן does not mean to make a point in "lomdus" when invoking "אנן סהדי"³⁶ RATHER he only means to point out that the given case is in fact one of NOT זכות. There is no מהלך of Presumed מינוי -See:

תוספות הרא"ש מסכת כתובות דף יא עמוד א
גוי קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד משום דזכות הוא לו. תימה דטעמא דזכין לו לאדם שלא בפניו הויא מטעם שליחות וכיון דזכות הוא לו אנן סהדי דניחא ליה במאי דעבדינן שליחותיה...
רא"ש מסכת גיטין פרק א
...וזכין לאדם שלא בפניו וזכייה מטעם שליחות ואנן סהדי דניחא ליה שיהא שלוחו³⁷...

³⁶ That is that PRESUMED = אנן סהדי works via an שליחות מטעם שליחות

הנהו בי תרי דהוו קא שתו חמרא תותי ציפי בבבל

2] Presumed מינוי is an אומדנא of מינוי NOT a ממש מינוי. **It parallels other cases of INDETERMINATE מינוי.**

See:

משנה מסכת גיטין פרק ו משנה ו

מי שהיה מושלך לבור ואמר כל השומע את קולו יכתוב גט לאשתו הרי אלו יכתבו ויתנו³⁸.....

תלמוד בבלי מסכת נדרים דף לו עמוד ב

..איתיביה: [המודר הנאה מחבירו].....תורם את תרומותיו ואת מעשרותיו לדעתו במאי עסקינן אילימא מן בעל הכרי על של בעל הכרי ולדעתו דמאן אילימא לדעתו דיליה מאן שוויה שליח אלא לדעתו דבעל הכרי הא קמהני ליה דקעביד שליחותיה אלא משלו על של הכרי ולדעתו דמאן אילימא לדעתו דבעל הכרי הא קמהני ליה אלא לאו לדעתיה דנפשיה ומשלו תורם על של חבירו וא"א צריך דעת הא קמהני ליה אלא לאו אין צריך דעת לעולם משל בעל הכרי על בעל הכרי כדאמר רבא באומר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום הכא נמי באומר וכו'

תוספות מסכת גיטין דף סו עמוד א

כל השומע קולו כו' - אע"פ דאמרינן בפרק אין בין המודר (נדרים דף לו:): גבי מודר הנאה מחבירו דתורם לו תרומתו לדעתו ודייק בגמרא לדעתו דמאן אי לימא לדעתא דידיה מאן שוויה שליח אלא דבעל הכרי הא קא מהני ליה דעבד שליחותיה ומוקי לה באומר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום לאו משום דכי אמר הכי לאן שליחותיה עביד³⁹ דבתרומה בעינן שליחות אלא לענין מודר הנאה דוקא לא חשיב שליחות שיחשב בכך כמהנה ליה כיון שלא צוה לו לעצמו או שמא יש לחלק דהכא לא קאמר כל הרוצה לכתוב אלא כל השומע דייחד יחדיה למי ששומע קולו.

Analyzing both תירוצים of תוספות will perhaps help clarify the שיטה of the ר"י הזקן in ר"י:

that is – אלא לענין מודר הנאה דוקא לא חשיב שליחות שיחשב בכך כמהנה ליה כיון שלא צוה לו לעצמו]1 to say -BOTH “מינוי” via כל השומע and כל הרוצה create שליחות. Only due to the “indeterminateness” of BOTH these pronouncements they can only create “basic שליחות” i.e. that is “centered” - כה האדם חלות” where the בעלות possessed over the entire process allows for wielding that authority as the בעל sees fit. Yet such a מינוי does not create a status of “כמותו” – it cannot access שליחות of ידה אריכתא whose focus is התיחסות of מעשה which requires a more clearly delineated creation of בעלים status. therefore an⁴⁰, חל to be שליחות aspect of מסירת כה requires ONLY גירושין “מינוי indeterminate” is effective.

³⁷ Though we see that the ר"ש DOES endorse this type of conceptualization in actual case of שליחות –at least:

תוספות הרא"ש מסכת גיטין דף ע עמוד ב

ורבי יוחנן אמר אין כותבין אלא לכשישתפה.. וא"ת ולכשישתפה היאך כותבין כיון שהיה שוטה בנתיים כבר נתבטלה השליחות ונדחה... ונראה לענין גט לא הוי דיחוי דכיון דידעינן דעתיה דניחא ליה הוי כאילו עתה עושהו שליח.

³⁸ See also:

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף ע עמוד ב

...אמר רב הונא: באומר כל הזן אינו מפסיד. וכי אמר הכי לאו שליחותיה קעביד? והתנן: מי שהיה מושלך בבור, ואמר כל השומע קולו יכתוב גט לאשתו - הרי אלו יכתבו ויתנו! הכי השתא, התם קאמר יכתוב, הכא מי קאמר יזון? כל הזן קאמר.

רש"י מסכת כתובות דף ע עמוד ב

הרי אלו יכתבו ויתנו - אע"ג דלא אמר ליה לסופר כתוב ה"נ אע"ג דלא אמר ליה זון שלוחיה הוא. התם קאמר יכתוב - לשון צוואה לשומע קולו.

³⁹ I.e. שליחות is certainly operative in Both cases.

⁴⁰ Assuming that שליחות “בעלים” level doesn't require כתיבת גט.

ברכת

טובת קידושין סימן י

שמואל

סימן י

בדין זכיי לקמן וקטנה בקידושין.

(א) הרמב"ם כפי מהל' אימות הל' י"ד וז"ל. יש לאיש לפשות שליח לקדש לו אשה בין אשה פלונית ובין אשה משאר הנשים, וכן האשה הגדולה טושה שליח לקבל קידושין בין מאיש פלוני ובין מאיש משאר אנשים וכו'. ומז'ר הוקשה לו דקדוק בדבריו הק', דגבי איש לא כתב תנאי זה, לאיש הגדול, וגבי אשה כתב, וכן האשה הגדולה. ואמר מו"ר ע"ז דכונת הרמב"ם הוא להשמיטנו דזכיי הוא מטעם שליחות, דלא נאמר דגם עבור קטנה יכול לקבל קידושין משום דין זכיי שזכות הוא לה ומשום דזכיי' לאו מטעם שליחות ולכן בלא להשמיטנו דזכיי' מטעם שליחות ואין שליחות לקטנה וע"כ דוקא דיקדק וכו' לאשה הגדולה להשמיטנו זאת, משא"כ לגבי דידי' לא הולך להשמיטנו זאת דאפי' אם הי' זכיי' לאו מטעם שליחות ג"כ לא אפשר לקדש אשה משום דין זכיי', וטעמא דמילתא הוא כמו שכי למעלה דכל מה דבעינן גבי קידושין לא לבד משום קנין הוא בכדי שיהא נעשה מטעם קנין לחוד כמו במקח וממכר, אלא דמלבד דין קנין, הוא מנוצ"כ שיהא מטעם קימה דקידושין ומכבואר לעיל.

(ב) והנה מה דאיכא דין דכי יקח ולא כי תלקח כסתפק מו"ר מכו הך דינא האם נאמר דהתורה לא באת רק למעט שלא יהי' מועיל הדעת אחרת של האשה לענין לפשות קידושין כמו שמבואר בהריטב"א ביבמות (דף ג"ב) דלא מיקרי דעת אחרת מקנה אוחו דיועיל אפי' בלא כונה של הכעל משום דבדידי' תלא רחמנא, פי' דליכא הכא דין זכיי' של דעת אחרת מקנה, או דנאמר דהוי גזוה"כ שיהי' נעשה הקידושין ע"י הכעל וע"כ לא מהני דיני זכיי' הכא דרוסי' ליכא מטעם דבעל, ביאור הדברים דדין זכיי' לא מהני רק שיהי' כמו שנעשה מדעת הכעלים, אבל היכא דבעינן נמי שיכא נעשה על ידי הכעל בזה לא מהני זכיי' שיהי' חשוב נעשה ע"י הכעל וליכא עדיין משאש קימה דבעל דכתיב דמהי זכיי' בעלמא היינו דהוי כמו שנעשה מדעת הכעלים, אבל בקידושין דבעינן שיהי' נעשה ע"י הכעל בזה לא מהני דין זכיי' כי אם דין שליחות, והנה לא זכינן למעט ממנו מסקנת דעמו הקדושה וכסתמי רק ראשי החמלת שקלא וטריא דידו'.

(ג) והנה לפענ"ד נראה לומר עוד דרך בזה לחלק שלא יהי' מועיל דין זכיי' לקמן לענין האיש אלא לענין האשה, דהנה במחלוקת הראשונים אי זכיי' הוא מטעם שליחות או לאו מטעם שליחות, ובביאור דזכיי' לאו מטעם שליחות שמעתי מפי מו"ר זי"א דאפי' להשיטה דזכיי' הוא לאו מטעם שליחות, הוא ג"כ דין שליחות, אלא דביאור פלוגתתם הוא דמה דילפינן דין שליחות של זכיי' מקרא דושיא אחר [וג"ע בזה לפי המסקנא] איך הוא ביאורו, אם הוא גילוי מילתא דהתורה גילהא לנו דבזכות יכול לזכות עבור חברו ואפי' בלא בשוואת שליחות הוי כמו עשה שליחו וממילא הוי בכלל אותה הפרשה דשליחות דאחס גם אחס, או לא, דהתורה נתנה שני דיני שליחות ושליחות של פרשה דחרומה וגו' וקדשים לחוד ודין שליחות של זכיי' עבור חברו לחוד, ונפ"מ הוא דאם נאמר דהוא בכלל פרשה דשליחות דעלמא א"כ מי שנחמטע מדין שליחות גם מוכיי' נחמטע כמו קמן, אבל אם נאמר דזכיי' לאו מטעם שליחות היינו דהוא שליחות מיוחדת, שהתורה נתנה עוד דין שליחות וממילא לא הויא בכלל מישוץ דאחס גם

אחס וקמן ג"כ יש לו דין שליחות של זכיי'.
(ד) וקשה לי דנהי דלא נחמטע שליחות של זכיי' מקרא דאחס גם אחס מ"מ לא יהא קמן דדין שליחות של זכיי' מטעם כל מילתא דאיכו לא מלי עביד שלוחו לא מלי משוי, כמו שהארכתי במקום אחר דגם דדין זכיי' שייך הך דינא דכל מילתא דאיכו לא מלי עביד, ואלו זה הלוי בזה שיש לחקור בביאור הך מישוט דנחמטע קמן מוכיי', אם נחמטע שאין לו דין מטעם קנין זכיי', או לא, דבאחס הוי קמן זוכה, אלא דהוי כמו גדול בלא כונה, דאפי' דודאי יש לו יד לזכות מ"מ מכיון דלא מכיון לקנין ע"כ אינו זוכה, וה"כ קמן יש לו שפיר יד אלא משום דלא מלי לכוין והוי כעבור נכסי הגר, ובזה יחא שפיר דל"ש גבי' דלא יהי' מהני שליחות של זכיי' עבורו משום דכל מילתא דאיכו לא מלי עביד, דבהא שפיר מלי עביד אלא דאין מטעם קמן כלום, היינו שאין לו כונה, ובמקום אחר הארכתי.
(ה) והנה כספק שמקרו דדיני מישוט דקמן מוכיי', כמו ק' יש לחקור במישוט דקמן מדין קידושין מקרא דאשר ינאף אם אשה איש פרט לאשה קמן, אם הוא מישוט מדין המעשה, ביאור הדברים נהי דבר הויא הוא אבל הגזוה"כ בלא למעט מדין המעשה קידושין או לא, דלא נחמטע רק דאין לו דעת לקנות בקידושין, ונראה דגבי קידושין יש לפרש דמישוט הכתוב הוא מדין מטעם הקידושין, והוסיף מו"ר על דברי להסביר, משום דבקידושין הוי הגזוה"כ דבעי' מטעם קידושין לא רק דין קנין בלבד כמו שביארנו למעלה בעזוה"ש, א"כ מה שממשטינן קמן מקידושין ג"כ ביאור הגזוה"כ הוא דאין לו דין מטעם קידושין.

ובקטנה דממשטינן אותה מקידושין דלא בעינן גבה מטעם קידושין אלא דין דעתא מוכרח דביאור מיישוט דקרא הוא רק משום דאין מטעם קטנה כלום והיינו דנחמטע מדין כונה.

וע"כ יחא דל"ש גבי' דין זכיי' לקמן ואפי' אי לאו מטעם שליחות הוא, דמ"מ לא מהני עבורו משום דכל מירי דאיכו לא מלי עביד שלוחו נמי לא מלי משוי, דהא נחמטע מדין מטעם קידושין, אבל גבי דירה דלא נחמטע מדין מטעם קידושין אלא דהוי כמו בלא כונה ע"כ מהני גבה זכיי', וע"כ הוכרח הרמב"ם להשמיטנו דזכיי' לא מהני גבה משום דמטעם שליחות הוא, ואין שליחות לקטנה, ולגבי דידי' לא הולך להשמיטנו זאת כמו שכתב למעלה.

סימן יא.

בענין שלירות זכיי' בגמ' אשה ושחרור.

(א) בדף כ"ג. כפי רבה לרשב"א עבר כעניי מהו שיטתה שליח לקבל גיטו מיד רבו, כיון דגמר לה לה מאשה כאשה, או דילמא אשה דאימי מלי מקבלת גיטה שליח נמי מלי משוי, עבר דאיכו לא מקבל גיטו שליח נמי לא מלי משוי. ופרש"י וע"כ אחרים דקאמר שיזכה לו רבו גיטו ע"י אחרים או הם עושים שלא מדעתו. והקשו בתוס' שם דמאי קא מיבעי' לי' דל שליחות מהכא הא נעשה שליח לקבלה ע"י דין זכיי', והירלו ב' תירושים [ושני חירושי הסו' ככללים בדברי רש"י ה"ל], ונבאר בעזוה"ש, מי' הראשון הוא, דפי' אמירתו שאמר לו לך וקבל גיטך שמא מגרע גרע לפי שבא מטעם שליחות ושמצטי ביאור דברי התוס' בשם מו"ר קדוש ישראל זי"א דמה דגרע הוא, לפי שהאדון אינו נשאו לו בחורט וכו', ומלאתי בריטב"א ג"כ וז"ל

הנהו בי תרי דהוו קא שתו חמרא תותי ציפי בבבל